

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка**

*Кафедра загальної, вікової та соціальної психології імені М.А. Скока
Кафедра соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук*

Ben Gurion University of the Negev

Regional Alcohol and Drug Abuse Resources Center (RADAR)

Virginia Commonwealth University

Psychology Department

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Кафедра психології

Кафедра менеджменту, практичної психології та інклюзивної освіти

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського

Кафедра психології, педагогіки та філософії

Національна Рада жінок України

ТРИНАДЦЯТИ СІВЕРЯНСЬКІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ

Матеріали міжнародної наукової онлайн-конференції

25 листопада 2022 року, м. Чернігів

Том 1. Психологія

Чернігів
2023

УДК 159.9 : 316.6 : 364

Наукова редакція:

Дроздов О. Ю., доктор психологічних наук, доцент

*Рекомендовано до публікації вченою радою
Навчально-наукового інституту
психології та соціальної роботи
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка (протокол № 5 від 20.12.2022 р.)*

DOI: 10.5281/zenodo.7573792

Тринадцяті Сіверянські соціально-психологічні читання:
Матеріали Міжнародної наукової онлайн-конференції (25 листопада 2022 року, м. Чернігів) / За наук. ред. О. Ю. Дроздова. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2023. Т.1. 185 с.

Збірник містить матеріали Міжнародної наукової конференції «XIII Сіверянські соціально-психологічні читання» (25 листопада 2022 р., м. Чернігів). У першому томі розглядаються актуальні питання сучасної фундаментальної та прикладної психології.

Адресовано науковцям, викладачам закладів вищої освіти, практичним психологам, студентам та аспірантам.

© Автори, 2023

Петренко Г. В., Гак А. О.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ТЕНІСІСТІВ

Сучасний спорт – це не просто специфічний вид людської діяльності. Йдеться про соціальне явище, що сприяє підняттю престижу не лише окремих спортсменів, команд, клубів, а й держави в цілому. Рівень успішності спортивної діяльності забезпечується відносинами у системі «спортсмен – тренер», «спортсмен – команда», «спортсмен – спортсмен», «спортсмен – вболівальник» тощо (Апциаурі Л., Vakashvili V., 2018).

Нині посилюється несприятливий вплив соціального середовища на дітей та підлітків. Слід остаточно визнати, що відбувається зміщення акценту щодо розвитку фізичних здібностей. Ця тенденція залишає осторонь розвиток особистісних, соціально значущих аспектів. Однією з причин такого положення є настановлення у більшості дитячих тренерів на спортивний результат, що не сприяє формуванню особистісної зрілості, призводить до викривлення ціннісних орієнтацій юних спортсменів, особистісних дисгармоній.

Дослідження мотивації професійної діяльності тренерів показали, що у більшості випадків тренери прагнуть розвинути фізичні, технічні та тактичні якості спортсменів на будь-якому віковому етапі (Теряєва М., 2014).

Очевидним є те, що сама собою спортивна діяльність не виховує позитивних особистісних якостей, тому що за певних умов у спортсмена можуть сформуватися негативні риси характеру (надмірне честолюбство, марнославство, зазнайство, егоїзм та ін.), якщо цьому не протистоїть систематичне цілеспрямоване моральне виховання і самовиховання спортсмена (Ямчук Т., Алмаші С., 2017).

Вивчення сумісності тренера та спортсмена є важливим завданням сучасної психології спорту. Застосування сучасних методик (не лише тестування та інтерв'ю) має бути націлене на глибоке дослідження психологічних особливостей особистості. Заразом це допоможе виявити спортсменів, з якими тренеру

легко чи складно працювати, встановити взаєморозуміння (Кедровський Б., Шалар О., Гриневич А., 2013).

Заняття тенісом поєднуються з включенням вихованця до різних систем соціальних стосунків. Спортсмен займає певне соціальне становище. Наприклад, стає на шлях професійного спорту або готується до професійної кар'єри. Йому потрібно поєднувати заняття спортом із навчанням, опановуванням професії, піклуванням про сім'ю, підтримкою специфічних контактів у сфері спорту. Не кожному спортсменові вдається звикнути до частих переїздів, спортивного режиму тощо. Соціальний статус тенісу як виду спорту досить неоднаковий у світі (в різних країнах або у представників певної культури через географічне та кліматичне розташування, рівень розвитку культури та цивілізації, соціальний устрій, характер основних занять населення тощо) (Жупанова Е., 2007).

Від того, наскільки зможе спортсмен реалізувати себе, свої здібності в тих чи інших конкретних соціальних умовах, здебільшого залежить його спортивна кар'єра та спортивні результати. Від тренера і спортсмена, менеджерів та спонсорів вимагається висока підготовка у вирішенні питань соціальної підтримки занять тенісом, створення іміджу спортсмена та команди, забезпечення глядацьких симпатій тощо (Hutter R., 2016).

Соціально-психологічна підготовка багато в чому наперед визначає благополуччя спортсмена, суттєво впливає на його та команди соціальний статус, сприяє створенню якнайкращих умов для самореалізації особистості, дозволяє зменшити об'єм турбот, яких могло б і не бути за умови ефективної соціальної підтримки, забезпечує новому гравцеві в команді успішну адаптацію тощо (Дмитрієва І., Рогальова Л., 2017).

Задля вирішення проблем соціалізації юних спортсменів у різних країнах створені й використовуються культурні осередки та матеріальні ресурси. Проте робота у цьому напрямку покладається безпосередньо на самих тренерів та спортсменів (Цзинь А., 2011).

Центральною фігурою у всій виховній роботі є тренер-викладач, який не обмежує свої виховні функції лише керівництвом поведінкою спортсмена під час тренувальних

занять і змагань. Успішність виховання юних спортсменів передусім визначається здатністю тренера повсякденно поєднувати завдання спортивної підготовки та загального виховання (Іванов Л., 2011).

Теоретичний аналіз з проблеми дослідження дозволяє стверджувати, що для реалізації соціального спрямування виховного середовища у навчально-тренувальному процесі тренери мають дотримуватися наступних рекомендацій:

- проводити заходи, що прямо не пов'язані зі спортивною діяльністю;
- підтримувати демократичний стиль керівництва;
- розвивати традиції в навчально-тренувальній групі;
- проявляти інтерес до особистості кожного спортсмена;
- підтримувати самостійність юних спортсменів;
- розвивати комунікативні вміння та навички підлітків;
- систематично здійснювати комплексний педагогічний вплив на всі форми агресивної поведінки.

Задля розвитку комунікативних умінь важливо забезпечити наступні умови:

- створення атмосфери довіри в навчально-тренувальній групі;
- навіювання юним спортсменам відповідальності за результат виступів всієї команди;
- співробітництво як основа побудови процесу підготовки;
- визнання унікальності кожного спортсмена, без акцентування змагального ефекту в групі;
- припинення обговорень особистості кожного зі спортсменів;
- активізація процесу самопізнання та пізнання інших спортсменів групи;
- навчання способів стабілізації власного емоційного фону.

Підтримка мотивації до занять тенісом передбачає:

- створити однорідні за спортивною підготовленістю навчально-тренувальні групи;
- відмічати реально досягнуті вихованцями результати за кожне навчально-тренувальне заняття;
- відмічати досягнення вихованців на змаганнях;

- урізноманітнювати навчально-тренувальні заняття, упроваджуючи ігрову форму;
- постійно працювати над підвищенням власної педагогічної майстерності.

Позняк Т. М., Панченко В. О.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДЧУТТЯ СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЛЮДЬМИ РІЗНОГО ВІКУ

Проблема суб'єктивного благополуччя набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану, свідченням чого є останні її дослідження в психології, здійснені О. Бондарчук, О. Дроздовим, О. Літвіною, Т. Титаренко. Це обумовлюється потребою у з'ясуванні, що є підґрунтям для збереження внутрішньої рівноваги людини, які саме емоційно-оцінні відносини лежать в її основі, яким чином вона регулює поведінку задля підтримки благополуччя особистості. Постає необхідність аналізу психологічних ресурсів особистості, соціокультурних, соціально-психологічних детермінант благополуччя, оскільки останнє залежить від взаємодії цілого комплексу внутрішніх та зовнішніх складових.

У закордонній психології сформувалися два підходи до дослідження психологічного благополуччя – гедоністичний та евдемоністичний. Засновником гедоністичного підходу є американський психолог Н. Бредберн, роботи якого стали теоретичною основою для розуміння даного феномена. До гедоністичних відносяться теорії, в яких поняття благополуччя будується на балансі позитивних чи негативних афектів. Різниця між позитивними та негативними афектами визначає загальне відчуття благополуччя, задоволеності життям. Заразом зазначається, що задоволення розуміється у широкому сенсі – як тілесне задоволення, задоволення від досягнутої мети, отриманого результату.

Найвідомішою стала гедоністична модель Е. Дінера, який ввів в психологію поняття «суб'єктивного благополуччя». Він запропонував трикомпонентну структуру даного феномена, до

Курінна І. В. Вплив стресових подій сучасності на розвиток особистості молодого психолога-практика	75
Літвінова О. В., Петруніч Є. Ю. Соціально-психологічна адаптація українських біженців до умов життя у Німеччині	77
Ляховець Л. О. Уявлення студентів-старшокурсників про роботу психолога в умовах військового часу	82
Максимова Н. Ю., Красілова Ю. М. Ціннісні орієнтації підлітків в умовах воєнного стану	88
Маркова Д. А., Панченко Т. С. Взаємозв'язок особистісних рис і мотивації досягнення	93
Мунасіпова-Мотяш І. А., Дяченко В. А. Взаємозв'язок рефлексії та регуляторних процесів і регуляторно-особистісних властивостей студентської молоді	96
Ольховський Д. Ф. Концептуалізація конструкту професійного психологічного відбору	101
Палагнюк О. В. Співпричетність як соціально-психологічний механізм солідарності: концептуальні аспекти	104
Петренко Г. В., Гак А. О. Соціально-психологічні аспекти спортивної підготовки тенісистів	109
Позняк Т. М., Панченко В. О. Особливості відчуття суб'єктивного благополуччя людьми різного віку	112